

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาปรากฏการณ์หลักสูตรแฝงในบริบทการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นการวิจัยเพื่อขยายขอบเขตองค์ความรู้ของหลักสูตรแฝงให้แพร่หลาย ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ได้รับรู้และตระหนักถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากหลักสูตรแฝง เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีการควบคุมกำกับหลักสูตรแฝงเพื่อเสริมสร้างคุณภาพการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของผู้เรียนต่อไป ซึ่งในบทนี้จะนำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผลการวิจัย
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปรากฏการณ์และความน่าจะเป็นของการเกิดปรากฏการณ์ในบริบทการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของนักเรียนตามความคาดหวังของครูจากปรากฏการณ์ในบริบทการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
3. เพื่อศึกษาหลักสูตรแฝงที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ในบริบทการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความน่าจะเป็นของการเกิดปรากฏการณ์ในบริบทการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนปรากฏการณ์ที่มีค่าความน่าจะเป็นของการเกิดสูงสุด คือ การแจ้งวัตถุประสงค์ (97.14%)

ด้านการวัดและประเมินผล คือ การนัดหมายส่งงานพร้อมกัน (100%) ด้านสิ่งแวดล้อม สื่อ ทรัพยากร เพื่อการเรียนรู้ คือ การใช้สื่อที่หลากหลาย (97.14%) ด้านแบบแผนการปฏิบัติ คือ การแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย (100%) และด้านภาษาสัญลักษณ์ คือ การใช้คำแทนตัวว่าครู (100%)

2. ผลการศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของนักเรียนตามความคาดหวังของครูจากปรากฏการณ์ในบริบทการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามการรับรู้ของครู และนักเรียนจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความถี่ของการจัดอันดับความคาดหวังของครู คิดเป็นร้อยละสูงสุด คือ การทดสอบก่อนเรียนเพื่อประเมินความรู้พื้นฐานของนักเรียน (82.86%) ส่วนการรับรู้ของนักเรียนตามความคาดหวังของครู คือ นักเรียนรู้ว่าต้องเรียนอะไรบ้างจากการแจ้งวัตถุประสงค์ (85.00%) ด้านการวัดและประเมินผล ความถี่ของการจัดอันดับความคาดหวังของครู คือ นักเรียนประเมินกันเองเพื่อให้นักเรียนได้ประเมินตนเองและผู้อื่น และการนัดสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาผลการเรียน (85.71%) ส่วนการรับรู้ของนักเรียนตามความคาดหวังของครู คือ นักเรียนรับรู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเองจากนักเรียนประเมินตนเอง (76.25%) ด้านสิ่งแวดล้อม สื่อ ทรัพยากร เพื่อการเรียนรู้ ความถี่ของการจัดอันดับความคาดหวังของครู คือ การใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อบทเรียนน่าสนใจ และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน (88.57%) ส่วนการรับรู้ของนักเรียนตามความคาดหวังของครู คือ บทเรียนน่าสนใจจากการใช้สื่อที่หลากหลาย (72.50%) ด้านแบบแผนการปฏิบัติ ความถี่ของการจัดอันดับความคาดหวังของครู คือ ให้คนมาก่อนนั่งอยู่ด้านหน้าเพื่อเพื่อความเป็นระเบียบ (97.14%) ส่วนการรับรู้ของนักเรียนตามความคาดหวังของครู คือ บรรยายความรู้แก่นักเรียนจากการนั่งสอนหน้าชั้นเรียน (70.00%) และด้านภาษาสัญลักษณ์ ความถี่ของการจัดอันดับความคาดหวังของครู คือ คำพูดคิดคำพูดออกตัวหรือเชิงไม่มั่นใจเพื่อกระตุ้นการคิดของนักเรียน (94.29 ส่วนการรับรู้ของนักเรียนตามความคาดหวังของครู คือ เป็นการเสริมแรงให้กับนักเรียนจากการพูดชมเชย (67.50%)

3. ผลการศึกษาหลักสูตรแฝงที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ในบริบทการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ปรากฏการณ์หลักสูตรแฝงทางบวกและทางลบ โดยวิเคราะห์จากการรับรู้ของนักเรียนจากปรากฏการณ์ต่างๆ ในบริบทการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ที่ไม่ตรงตามความคาดหวังของครูในด้านที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความถี่ของการจัดอันดับหลักสูตรแฝงทางบวก คือ การทำงานทุกอย่างควรมีเป้าหมายชัดเจนเป็นการรับรู้จากการแจ้ง

วัตถุประสงค์ (56.25%) ส่วนหลักสูตรแฝงทางลบ คือ ไม่จำเป็นขอให้เข้าใจก็ได้เป็นการรับรู้จากการใช้เทคนิคช่วยจำ (27.50%) ด้านการวัดและประเมินผล หลักสูตรแฝงทางบวก คือ ต้องเข้าเรียนและตั้งใจเรียนถึงจะทำข้อสอบได้เป็นการรับรู้จากการทดสอบทุกครั้งหลังสอน (35.00) ส่วนหลักสูตรแฝงทางลบ คือ รู้สึกหมกมุ่นใจเพราะผู้คนเก่งไม่ได้เป็นการรับรู้จากการให้รางวัลคนเก่ง (31.25%) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ ทรัพยากร เพื่อการเรียนรู้ หลักสูตรแฝงทางบวก คือ สร้างแรงบันดาลใจเกิดจินตนาการเป็นการรับรู้จากการประดับรูปภาพในห้อง (28.75%) ส่วนหลักสูตรแฝงทางลบ คือ ห้องเรียนรกไม่เป็นระเบียบเป็นการรับรู้จากการติดประโยค/ข้อความภายในห้อง (26.25%) ด้านแบบแผนการปฏิบัติ หลักสูตรแฝงทางบวก คือ รู้ว่าต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้นเป็นการรับรู้จากการติดตามงานส่งล่าช้าโดยประกาศรายชื่อ (45.00%) ส่วนหลักสูตรแฝงทางลบ คือ ไม่มีสมาธิในการเรียนเป็นการรับรู้จากการเดินไปมาในห้องตลอดเวลาขณะสอน (40.00%) และด้านภาษาสัญลักษณ์ หลักสูตรแฝงทางบวก คือ ทำให้รู้สึกมั่นใจกล้าแสดงออกมากขึ้นเป็นการรับรู้จากการพยักหน้า (41.25%) ส่วนหลักสูตรแฝงทางลบ ไม่เชื่อมั่นในตัวครูเป็นการรับรู้จากพูดผิด คำพูดออกตัวหรือเชิงไม่มั่นใจ (48.75%)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาปรากฏการณ์หลักสูตรแฝงในบริบทการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จากวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์แผนการสอน การสังเกตการณ์สอน การสัมภาษณ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะจำนวน 35 คน และนักเรียนจำนวน 80 คน เพื่อวิเคราะห์และเชื่อมโยงปรากฏการณ์หลักสูตรแฝง จากการรับรู้ของนักเรียนที่ถูกถ่ายทอดผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อม สื่อ ทรัพยากร เพื่อการเรียนรู้ ด้านแบบแผนการปฏิบัติและด้านภาษาสัญลักษณ์ซึ่งเป็นที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการจัดการเรียนการสอน สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปรากฏการณ์และความน่าจะเป็นของการเกิดปรากฏการณ์ ในบริบทการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พบว่า ปรากฏการณ์ที่ครูให้ความสำคัญมากที่สุดในการบวนการเรียนการสอนในแต่ละด้านของการเรียนรู้ คือ การแจ้งวัตถุประสงค์บอกขั้นตอนกิจกรรม บรรยายความรู้ นัดหมายส่งงานพร้อมกัน แจ้งรายชื่อผู้ขาดงานในชั้นเรียน ประกาศรายชื่อและผลคะแนน ใช้สื่อที่หลากหลาย สื่อเทคโนโลยี

คอมพิวเตอร์ และการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบ แต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย เข้าสอนตรงเวลา ติดตามงานส่งล่าช้า โดยประกาศรายชื่อ ใช้คำแทนตัวว่าครู ยิ้มแย้มแจ่มใส และใช้คำพูดที่เป็นความคาดหวัง เป็นสิ่งที่ครูควรปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความรักและความเคารพในตัวครู จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อนักเรียน ดังนั้น ครูจึงต้องเป็นผู้มีความสามารถ มีความรู้ และมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

2. ผลการศึกษาความคาดหวังของครูและการรับรู้ของนักเรียนตามความคาดหวังของครูจากปรากฏการณ์ในบริบทการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พบว่าความคาดหวังของครูสูงสุดในแต่ละด้าน คือ การทดสอบก่อนเรียนเพื่อประเมินความรู้พื้นฐานของนักเรียน นักเรียนประเมินกันเองเพื่อให้นักเรียนได้ประเมินตนเองและผู้อื่น และการนัดสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาผลการเรียน การใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อบทเรียนน่าสนใจ และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน ให้คนมาก่อนนั่งอยู่ด้านหน้าเพื่อเพื่อความเป็นระเบียบ และคำพูดผิด คำพูดออกตัวหรือเชิงไม่มั่นใจ เพื่อกระตุ้นการคิดของนักเรียน ในส่วนการรับรู้ของนักเรียนที่ตรงตามความคาดหวังของครูสูงสุดของแต่ละด้านในกระบวนการเรียนการสอนของครู คือ นักเรียนรู้ว่าต้องเรียนอะไรบ้างจากการแจ้งวัตถุประสงค์ นักเรียนรับรู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเองจากนักเรียนประเมินตนเอง บทเรียนน่าสนใจจากการใช้สื่อที่หลากหลาย บรรยายความรู้แก่นักเรียนจากการนั่งสอนหน้าชั้นเรียน และเป็นการเสริมแรงให้กับนักเรียนจากการพูดชมเชย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความคาดหวังของครูและการรับรู้ของนักเรียนตามความคาดหวังของครู มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการเรียนการสอน ครูจึงควรตระหนักและใช้การคิดอย่างรอบครอบในการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยพิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อช่วยพัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ เต็งสุวรรณ (2550 : 81-122) ที่ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) กล่าวว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ครูจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลความแตกต่างของ นักเรียนแต่ละคนและหาวิธีการสอนที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่และสามารถพัฒนาให้นักเรียนแต่ละคนบรรลุศักยภาพสูงสุดที่ตนเองมีอยู่ และที่สำคัญคือ พัฒนาเจตคติ คุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ได้ตาม

เป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ รัชชชัช ชัยจิรฉายากุล (2545 : 22) ที่กล่าวถึง อิทธิพลของหลักสูตรแฝงกับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยว่า โดยทั่วไปโรงเรียนจะประสบความสำเร็จมากในการสอนให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านพุทธรุติและทักษะพิสัย ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่โรงเรียนจะมีปัญหาในการสอนนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัย ซึ่งเป็นเรื่องของการสอน เจตคติ ค่านิยม และความประพฤติที่พึงประสงค์ เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยการบรรยายหรือการใช้คำพูดสั่งสอน เพราะโดยธรรมชาติและหลักข้อเท็จจริงเด็กจะเรียนรู้สิ่งเหล่านี้จากตัวอย่างและการกระทำของผู้ใหญ่และผู้ที่อยู่ใกล้ชิด

3. ผลการศึกษาหลักสูตรแฝงที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ในบริบทการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พบว่า หลักสูตรแฝงที่เกิดขึ้นมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวก คือ การทำงานทุกอย่างควรมีระเบียบแบบแผนปฏิบัติเป็นการรับรู้จากการบอกขั้นตอนกิจกรรม ต้องเข้าเรียนและตั้งใจเรียนถึงจะทำข้อสอบได้เป็นการรับรู้จากการทดสอบทุกครั้งหลังสอน ห้องเรียนเป็นระเบียบทำให้เรียนอย่างมีความสุขเป็นการรับรู้จากการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบ ต้องเข้าเรียนให้ตรงเวลาเป็นการรับรู้จากการชั่งก่อนสอนทุกครั้ง และรู้สึกว่าได้รับการยอมรับมีกำลังใจในการเรียนมากขึ้นเป็นการรับรู้จากคำพูดที่เป็นความคาดหวัง และด้านลบคือ ไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมเท่าที่ควรเป็นการรับรู้จากการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม รู้สึกหมดกำลังใจเพราะสู้คนเก่งไม่ได้เป็นการรับรู้จากการให้รางวัลคนเก่ง เครื่องปรับอากาศ/พัดลม จำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันรับรู้จากการติดตั้งเครื่องปรับอากาศ/พัดลมในห้อง ไม่มีสมาธิในการเรียนเป็นการรับรู้จากการเดินไปมาในห้องตลอดเวลาขณะสอน และไม่กล้าตอบเพราะกลัวผิดเป็นการรับรู้จากการใช้คำพูดใช้/ไม่ใช่ ถูก/ไม่ถูก

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าหลักสูตรแฝงที่เกิดขึ้นมีทั้ง หลักสูตรแฝงด้านบวกและหลักสูตรแฝงด้านลบ หลักสูตรแฝงทางด้านบวก คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทการจัดการเรียนการสอน แล้วนักเรียนรับรู้ไม่ตรงกับความคาดหวังของครูผู้สอน แต่การรับรู้จะส่งผลดีต่อผู้เรียน ซึ่งจะปรากฏเป็นพฤติกรรมและลักษณะนิสัย หรือส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น หลักสูตรแฝงทางด้านลบ คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทการจัดการเรียนการสอน แล้วนักเรียนรับรู้ไม่ตรงกับความคาดหวังของครูผู้สอน และการรับรู้จะส่งผลไม่ดีต่อผู้เรียน ซึ่งจะปรากฏเป็นพฤติกรรมและลักษณะนิสัย หรือส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำลง จากการรับรู้ของนักเรียนในกิจกรรม 5 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งแวดล้อม สื่อ ทรัพยากร เพื่อการเรียนรู้ ด้านแบบ

แผนการปฏิบัติ และด้านภาษาสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการจัดการเรียน การสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Snyder (1986:27) ที่กล่าวว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้จาก การตีความหมายจากสภาพบรรยากาศนั้นด้วยตนเอง ซึ่งครูไม่รู้ตัวหรือไม่ได้เจตนาที่จะสอน สภาพทางอารมณ์และความรู้สึกของนักเรียนส่วนหนึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านการตีความหมายจาก สภาพบรรยากาศการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งเป็นหลักสูตรแฝงที่สำคัญ เมื่อเกิดขึ้นแล้ว จะมีผลกระทบมากมายทั้งด้านที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ทำให้เกิดพฤติกรรมทางการ เรียนมีบรรยากาศที่ผู้เรียนมีความสุข ความพอใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แต่กับมี ผลกระทบมากกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมทางตรงกันข้ามกับความคาดหวังของครู เช่น เป็นเด็ก เกเร เรียนไม่เก่ง ไม่ตั้งใจเรียน ขี้เกียจ ไม่รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย หรือมีความพยายาม แต่ทำได้ไม่ดีมากตามความพอใจของครู จะทำให้นักเรียนเกิดความต้องการ หรือต้องการรางวัล จากครู เป็นแรงผลักดันให้นักเรียน กระทำการบางอย่างเพื่อให้ได้รับความรักความสนใจ และ ความชื่นชมหรือรางวัลจากครู แล้วตั้งความหวังหรือตั้งความปรารถนาไว้ว่าตนเองต้องได้รับ รางวัล ซึ่งบางคนก็อาจจะสมหวัง และมีอีกหลายคนที่ไม่หวัง เพราะสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ เกิดขึ้นมักไม่ตรงกันเสมอไป อาจทำให้นักเรียนคับข้องใจ และหมดกำลังใจหรือเกิดปัญหา ขัดแย้งอื่นๆ ตามมา นอกจากนั้นบริบทของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนก็มีความสำคัญ ยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2530 : 13) ที่กล่าวว่า บริบทของการจัดการเรียน การสอนในชั้นเรียนต้องมีลักษณะทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างความสนใจใฝ่รู้และศรัทธาต่อการเรียน นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนักเรียนและ ระหว่างครูกับนักเรียน ความรักและศรัทธาที่ครูและนักเรียนมีต่อกัน การเรียนที่รื่นรมย์ ปราศจากความกลัวและวิตกกังวล สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างบริบทของการจัดการเรียนการสอน การเรียนได้ดี และวิธีการสอนที่จะทำให้ครูได้ใกล้ชิดกับนักเรียนมากขึ้น โดยหลักความใกล้ชิด การที่ครูแสดงความเอาใจใส่ ความสนใจ ให้ความใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นวิธีการหนึ่งในการ สร้างบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา สอดคล้องกับ จิตรา วสุวานิช (2531 : 135) เป็นการกระตุ้นให้ นักเรียนสนใจการเรียนและรับรู้พฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคน ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจ เรียนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามวิธีการสอนแต่ละอย่างอาจเหมาะสมหรือใช้ได้ผลดีใน สภาพการณ์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาที่ใช้สอน ลักษณะผู้เรียน ความสามารถของผู้สอนและสภาพแวดล้อม ซึ่งครูควรมีมโนทัศน์สัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน เพราะการ มโนทัศน์สัมพันธ์ที่ดีของครูจะทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเกิดความเป็นกันเองและมี

ความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน ไม่เช่นนั้นนักเรียนจะรู้สึกไม่มีสมาธิในการเรียน รู้สึกกดดันกลัวได้ แสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรมีการวางแผนในการทำงานทุกอย่างให้มีระเบียบแบบแผนปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน และในการถามคำถามของครูควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และใช้คำถามที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไปในการตีความ และในกรณีที่นักเรียนตอบคำถามช้าหรือตอบไม่ได้ ไม่ควรดุหรือตำหนินักเรียนที่ตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือตอบคำถามไม่ตรงประเด็น เนื่องจากการตำหนิดังกล่าวจะทำให้เกิดความอับอาย กลัว ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจในการตอบคำถามตามมา ในกรณีครูควรเปลี่ยนคำถามใหม่ให้ง่ายขึ้น

1.2 ด้านการวัดและประเมินผล คือ ครูควรให้การบ้านนักเรียน เพราะว่าการได้ทำการบ้าน จะทำให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ที่เรียนมาในแต่ละวัน และการทำการบ้านยังช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาที่ดีด้วย และการให้นักเรียนประเมินผลงานกันเองและเปลี่ยนกันตรวจงาน ครูควรตั้งเกณฑ์การประเมินและการให้คะแนนที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้ นักเรียนประเมินและตรวจงานได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย ตรวจงานด้วยความซื่อสัตย์ และมีความยุติธรรม

1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม สื่อ ทรัพยากร เพื่อการเรียนรู้ การใช้สื่อที่หลากหลายในการเรียนการสอนของครูจะทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อ นักเรียนมีความสุขในการเรียน ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และภายในห้องเรียนควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก หรือมีเครื่องปรับอากาศ/พัดลมที่เพียงพอ เพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับนักเรียน

1.4 ด้านแบบแผนปฏิบัติ ก่อนการสอนทุกครั้งครูต้องขานชื่อนักเรียน เพื่อเป็นการปลุกฝังเรื่องการมีระเบียบวินัยและการตรงต่อเวลาให้กับนักเรียน และวิธีการสอนแบบการนั่งสอนหน้าชั้นเรียนอาจจะทำให้การเรียนการสอนไม่น่าสนใจ ครูควรเลือกรูปแบบการสอนให้เหมาะกับเนื้อหาเหมาะสมกับนักเรียน เพื่อให้การเรียนไม่น่าเบื่อ และเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตั้งใจเรียนมากขึ้น

1.5 ด้านภาษาสัญลักษณ์ การใช้น้ำเสียง/ระดับเสียงของครู จะต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ เพราะน้ำเสียงที่พูดออกมาจะแสดงให้เห็นความสุภาพหรือไม่สุภาพในตัว

ผู้สอน ได้เป็นอย่างดี เสียงที่สอนนักเรียนต้องเป็นเสียงที่แจ่มใส นุ่มนวลชวนฟัง ทำให้นักเรียนรู้สึกนิยมชมชอบและนับถือในตัวครู การพูดหยอกล้อ/ล้อเล่นนักเรียน

1.6 ครูสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้

1.7 บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา ได้ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากหลักสูตรแฝง ว่ามีผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้จริง และควรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้าน สม่าเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะมีการวิจัยในลักษณะการเจาะลึกเกี่ยวกับปรากฏการณ์หลักสูตรแฝงในขอบเขตที่กว้างขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับด้านนี้ให้มากขึ้น และเพื่อหาแนวทางในการควบคุม กำกับหลักสูตรแฝงได้อย่างความเหมาะสม

2.2 ควรศึกษาปรากฏการณ์หลักสูตรแฝงในบริบทของการจัดการเรียนสอนชั้นเรียนระดับอาชีวศึกษา ในวิชาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และในชั้นเรียนระดับอุดมศึกษา ให้ครอบคลุมตามคณะ สาขาวิชา